

УДК 338.434:336.77(477.64)

Батракова Т.І.*кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів і кредиту
Запорізького національного університету***Рубан А.А.***студентка економічного факультету
Запорізького національного університету***КРЕДИТУВАННЯ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСТІ****LENDING OF AGRICULTURE IN THE ZAPOROZHZIA REGION****АНОТАЦІЯ**

У статті проаналізовано стан сільського господарства Запорізької області. Визначено спрямованість державної політики та особливості державної підтримки сільськогосподарських підприємств України. Досліджено сучасні умови кредитування та характерні риси наявних програм надання пільгових кредитів для аграріїв. Доведено необхідність державної підтримки щодо забезпечення сільськогосподарської сфери довгостроковими фінансовими ресурсами, а також необхідність використання аграрними підприємствами великої кількості як власного, так і кредитного капіталу.

Ключові слова: АПК, кредитування, державна підтримка, фінансові ресурси, власний капітал, залучений капітал, сільське господарство, аграрна сфера.

АННОТАЦИЯ

В статье проанализировано состояние сельского хозяйства Запорожской области. Определены направленность государственной политики и особенности государственной поддержки сельскохозяйственных предприятий Украины. Исследованы современные условия кредитования и характерные черты существующих программ предоставления льготных кредитов для аграриев. Доказана необходимость государственной поддержки по обеспечению сельскохозяйственной сферы долгосрочными финансовыми ресурсами, а также необходимость использования аграрными предприятиями большого количества как собственного, так и кредитного капитала.

Ключевые слова: АПК, кредитование, государственная поддержка, финансовые ресурсы, собственный капитал, привлеченный капитал, сельское хозяйство, аграрная сфера.

ANNOTATION

In the article is analyzed the state of agriculture in the Zaporozhzhia region. The direction of state policy and peculiarities of state support of Ukrainian agricultural enterprises are determined. The modern credit conditions and characteristic features of existing programs for granting concessional loans for farmers are explored. The necessity for state support to ensure the agricultural sector with long-term financial resources is proved, as well as the necessity for the agricultural enterprises to use a large number of both their own and credit capital.

Keywords: agroindustrial complex, crediting, state support, financial resources, own capital, attracted capital, agriculture, agrarian sphere.

Постановка проблеми. Сьогодні сільське господарство є основним сектором народного господарства України, тому дана тема ніколи не втратить своєї актуальності. Високий рівень розвитку агропромислового комплексу є гарантом продовольчої безпеки, надійним джерелом стабільних бюджетних надходжень, сприяє розвитку торгівлі, а також дає змогу створити потужний виробничий потенціал для розвитку фермерських територій.

Якщо розглядати стан АПК Запорізької області, то з упевненістю можна зазначити, що, незважаючи на те що домінуючою галуззю регіону є промисловість, сільське господарство відіграє важливу роль у розвитку Запорізького краю. Проте для найбільш ефективного функціонування сільського господарства необхідна велика кількість наявного у товаровиробників відповідної продукції як власного, так і залученого капіталу. Наявність необхідних фінансових активів можлива лише у разі залучення значних обсягів інвестиційних ресурсів, державної підтримки та відповідного кредитування.

У будь-якого сільськогосподарського підприємства завжди існує потреба у великій кількості грошових коштів, яким необхідно постійно перебувати в обігу та за необхідності спрямовуватися керівництвом на забезпечення нормального виробництва: купівлю засобів захисту для рослин та тварин, добрив, насіння, палива, придбання нового або переоснащення наявного обладнання, розроблення та впровадження нових технологій виробництва тощо. Отже, кредитні ресурси мають домінуюче значення у розвитку сільського господарства, що зумовлюється значним сезонним розривом між вкладанням та надходженням коштів в умовах безперервного виробництва. Проте нині існує низка проблем, які негативно впливають на сучасне кредитування сільськогосподарських підприємств:

- нестабільна ринкова економіка;
- високий рівень відсоткової ставки;
- нестійкість фінансового стану банків;
- підвищений рівень ризикованості кредитування аграрного сектору;
- низький рівень довіри фінансовим установам з боку підприємств.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми та стан кредитування сільського господарства в економічній літературі висвітлювали такі відомі вчені, як М. Дем'яненко, В. Алексійчук, П. Лайко, П. Саблук, В. Паламарчук, М. Савлук, Т. Ковальчук, В. Гайдук, О. Непочатенко, Є. Фірсов, А. Пантелеймоненко, І. Кушнір, М. Коробейников, М. Барановський та ін.

Питання державної підтримки аграрного сектору розглядаються у працях таких науковців, як А. Головчук, Д. Семенда, В. Збарський, В. Горьовий, А. Череп, І. Кириленко, А. Діброва, О. Могильний, Н. Руденко, Г. Зайбел, М. Петрік та ін.

Вченими-економістами було розглянуто низку питань стосовно взаємовідносин сільськогосподарських підприємств із комерційними банками; особливостей сучасного кредитування аграрної сфери; створення певної фінансової інфраструктури, що займається обслуговуванням сільського господарства; ефективності використання кредитних ресурсів; умов та особливостей надання державної підтримки товаровиробникам сільськогосподарської продукції. Незважаючи на глибоке вивчення науковцями аграрної сфери, питання

проблематики сучасного кредитування сільськогосподарських підприємств розглянуто недостатньо. Складність даної теми та плинність часу вимагають подальшого глибокого аналізу умов кредитування, вдосконалення кредитної політики банківських установ, що сприяла би більш ефективному використанню кредитних ресурсів, а отже, і прискоренню темпів розвитку сільського господарства.

Мета статті полягає в аналізі особливостей кредитування сільськогосподарських підприємств Запорізької області; дослідженні сучасних умов надання кредитів на прикладі окремих банків, а також аналізі особливостей державної підтримки товаровиробникам сільськогосподарської продукції.

Виклад основного матеріалу дослідження. У сучасних умовах сільське господарство не

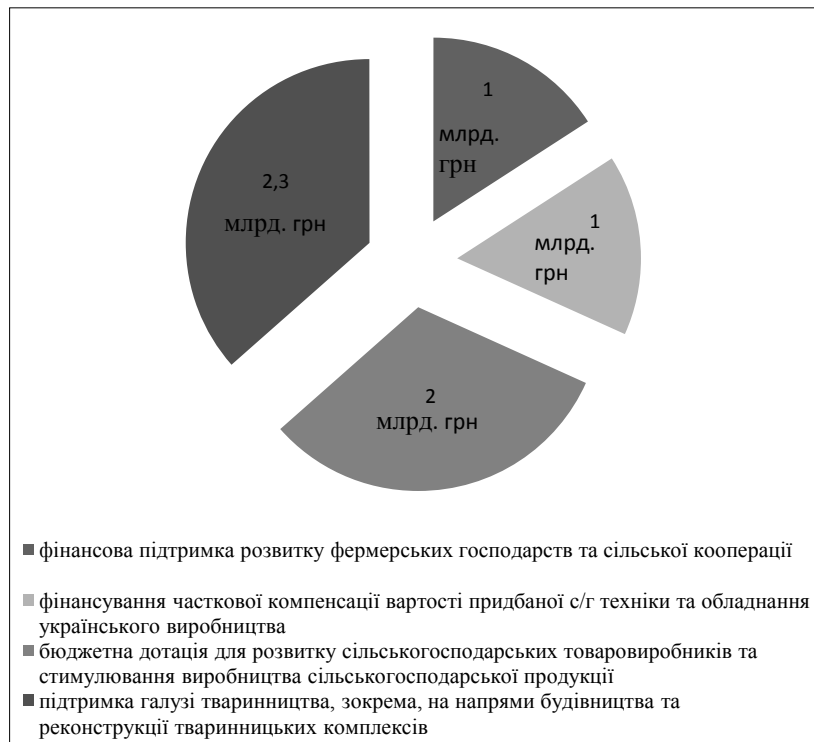

Рис. 1. Проект державної підтримки АПК України на 2018 р.

Джерело: складено на основі [1]

Таблиця 1

Показники сільського господарства Запорізької області за 2017 р.

Параметр	Показники за 2017 р.	Динаміка показників порівняно з 2016 р.
Тваринництво:		
• виробництво м'яса	47,2 тис. т	-10,8%
• виробництво молока	210,2 тис. т	0,8%
• виробництво яєць	525,1 млн. шт.	-2,3%
Зернові:		
• валовий збір культур зернових та зернобобових	2885,8 тис. т	10,1%
• валовий збір соняшнику	738,6 тис. т	10,1%
Овочі	208,5 тис. т	-11,9%
Плодоягідна продукція	49,9 тис. т	0,8%
Зайнятість на сільськогосподарських підприємствах	17,4 тис. осіб	-10%

Джерело: складено на основі [2]

може існувати лише за рахунок власних фінансових активів. Для ефективного функціонування сільськогосподарських підприємств необхідне постійне залучення довгострокових фінансових інвестицій, спрямованих на технічне переоснащення або купівлю нового обладнання, розроблення та впровадження якісно нових технологій виробництва, безперебійне постачання необхідних ресурсів та розширення фермерських територій. Отже, сільське господарство є кредитомісткою галуззю та повністю залежить від відповідного рівня кредитування або державної підтримки.

Згідно із заявою Міністерства аграрної політики та продовольства України, урядом ухвалено проект Державного бюджету на 2018 р. із безпрецедентно високою підтримкою АПК: «Державні програми будуть зорієнтовані на галузі, які найбільше потребують підтримки та здатні забезпечити довготривалий позитивний ефект для економіки та соціальної сфери. Загалом на державну підтримку сільськогосподарської галузі в 2018 р., відповідно до Бюджетного кодексу України, планується спрямувати 1% від ВВП аграрної галузі» [1].

Отже, проектом закону України «Про Державний бюджет України на 2018 рік» передбачено здешевлення вітчизняної сільськогосподарської техніки, фінансування розвитку фермерських господарств та тваринництва (рис. 1).

У Запорізькій області в сільському господарстві протягом 2017 р. спостерігалися як і успіхи, так і поразки (табл. 1).

Необхідно зауважити, що Запорізька область у 2017 р. займала четверте місце серед інших регіонів України за обсягами виробництва зернових культур, третє – за обсягами виробництва пшениці та п'яте місце – за обсягами виробництва соняшника [2].

У Запорізькій області функціонує безліч українських та міжнародних банків, які кредитують сільськогосподарську сферу: КБ «ПриватБанк», ПАТ «ПУМБ», АТ «Ощадбанк», ПАТ «Райффайзен Банк Аваль», ПАТ «Банк Кредит Дніпро», ПАТ «Креді Агріколь Банк», ПАТ «КредоБанк», ПАТ «КБ «Правекс Банк», «УкрСіббанк», ПАТ «АБ «УкрГазБанк», ПАТ «ОТП Банк». Вони мають різні умови кредитування та користуються популярністю з боку сільськогосподарських підприємств. Розглянемо особливості кредитування товаровиробників сільськогосподарської продукції на прикладі окремого банку.

КБ «ПриватБанк» – один із найбільших банків України. Він пропонує комплекс кредитних рішень для аграрного бізнесу, який надає можливість отримати декілька видів фінансування на спеціальних пільгових умовах. До цього комплексу входить декілька програм для товаровиробників сільськогосподарської продукції з різними умовами: програма або кредитна лінія «АгроКУБ», лізинг сільськогосподарської техніки та кредитна лінія «Агросезон» (табл. 2).

Програма «АгроКУБ» – це можливість для українських аграрних компаній та фермерських господарств отримати з держбюджету компенсації 25% вартості техніки, але за умов купівлі сільськогосподарської техніки та обладнання вітчизняного виробництва через «ПриватБанк». У 2017 р. за допомогою цієї програми агропідприємства отримали компенсації на суму понад 70 млн. грн. [3].

Лізинг сільськогосподарської техніки дає змогу аграріям вирішити питання стосовно розширення парку як вітчизняної, так й імпоротної сільськогосподарської техніки [4].

Кредитна лінія «Агросезон» – це можливість для аграрних підприємств вирішити проблему

Таблиця 2

Умови програм для сільськогосподарських підприємств від «ПриватБанку»

Параметр	Програма «АгроКУБ»	Лізинг сільгосптехніки	Кредитна лінія «Агросезон»
Сума, грн	від 50 тис. до 500 тис.	від 300 тис. до 30 млн.	від 500 тис. до 20 млн.
Річна ставка відсотка	24%	19%	19%
Строк	12 місяців	до 5 років	до 24 місяців
Графік погашення	перші 6 місяців сплачуються тільки відсотки, останні – борг із відсотками рівними частинами	сезонний, не менше двох раз на рік, оплата відсотків – щомісяця	адаптований до сільськогосподарського циклу

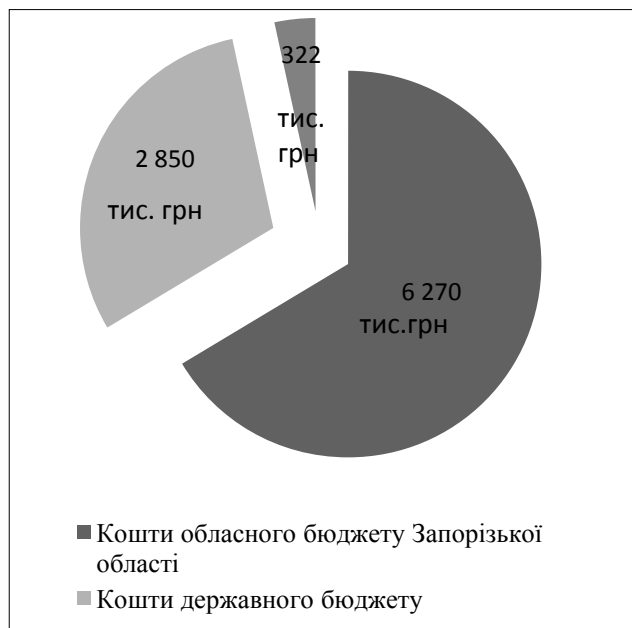
Джерело: складено на основі [6]

Таблиця 3

Умови кредитування за програмою «Сільське подвір'я»

Параметр	На придбання житла	На реконструкцію житла або розвиток господарства
Сума	До 100 тис. грн.	До 50 тис. грн.
Строк	10 років	5 років
Річна відсоткова ставка	3%	
Забезпечення	Порука + застава житла	Порука
Погашення	1 раз на рік згідно з графіком погашення	

Джерело: складено на основі [7]

Рис. 2. Фінансування пільгової програми кредитування «Сільське подвір'я» протягом 2017 р.
Джерело: складено на основі [9]

фінансування поточного сільськогосподарського циклу, а також забезпечує ефективний розвиток підприємства [5].

Уже багато років у Запорізькій області функціонує пільгова програма кредитування «Сільське подвір'я». За цією програмою мешканці сільської місцевості Запорізької області мають змогу отримати пільговий кредит на придбання нерухомості або реконструкцію житла; будівництво інженерних мереж та їх підключення до наявних комунікацій; розвиток фермерського господарства; придбання або технічне переоснащення сільськогосподарської техніки та обладнання; розроблення та впровадження новітніх технологій; придбання насіння, палива, добрив та всіх необхідних ресурсів; придбання птахів та худоби, засобів захисту тварин і рослин тощо.

Реалізація даної програми відбувається на регіональному рівні в Запорізькій області, а її фінансування забезпечується за рахунок обласного бюджету [7].

Особливістю такого пільгового кредитування є те, що скористатися програмою «Сільське подвір'я» мають можливість лише ті громадяни України, які постійно проживають або переселяються на постійне місце проживання у сільську місцевість Запорізької області та мають змогу підтвердити свою платоспроможність. Умови кредитування за даною програмою наведено нижче (табл. 3).

Програма «Сільське подвір'я» надає право позичальнику на отримання пільгового кредиту на будівництво нового житла лише один раз. Також передбачено, що позичальник, який має трьох та більше дітей, звільняється від сплати відсотків за користування пільговим кредитом.

Першочергово пільговий кредит надається позичальникам для завершення раніше розпочатого будівництва та молодим фахівцям, а також особам, на яких поширюється дія Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» [8].

Якщо проаналізувати дані Департаменту агропромислового розвитку облдержадміністрації за 2017 р., можна виокремити такі досягнення пільгової програми «Сільське подвір'я» :

- жителями Запорізької області було реконструйовано 77 житлових будинків;
- газифіковано чотири житлових будинки;
- придбано 33 житлових будинки;
- 11 сімей отримали пільгові кредити на розвиток сільського господарства.

Пільгова програма кредитування «Сільське подвір'я» функціонує у Запорізькій області близько 20 років. За цей час було укладено більше 10 876 кредитних договорів на загальну суму 140 млн. грн. Протягом 2017 р. на реалізацію цієї програми було спрямовано 9 млн. 442 тис. грн. (рис. 2) [9].

Отже, нині для жителів Запорізької області пільгова програма кредитування «Сільське подвір'я» є найвигіднішим способом отримання грошових ресурсів на придбання або реконструкцію житла, а також розвиток фермерського господарства.

Висновки. У ході дослідження було виявлено, що сільське господарство в Запорізькій області розвивається нерівномірно. Кожний зліт однієї галузі супроводжується падінням іншої. Однак варто зазначити, що банки пропонують безліч програм кредитування товаровиробникам сільськогосподарської продукції, займаються розробленням та впровадженням нових кредитних ліній, а також поступово поліпшують умови кредитування та надання пільг. Це надає можливість сільськогосподарським підприємствам вибрати найбільш вигідну для себе програму кредитування та отримати необхідні для ефективного розвитку фінансові ресурси.

Державна політика України зорієнтована на поліпшення стану сільського господарства для забезпечення стійкого позитивного ефекту для економіки та соціальної сфери.

Інвестиційний клімат для аграрної сфери в сучасних умовах є сприятливим, проте ризики для інвесторів залишаються незмінно високими. Знизити ризики можливо за умов поліпшення законодавства України щодо аграрної сфери; контролю над раціональним розподілом коштів та ефективним їх використанням; своєчасного погашення заборгованостей, а також реалізації відповідної політики держави.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Проект Державного бюджету на 2018 рік з безпрецедентно високою підтримкою АПК. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/2308021-minagro-pidtrimka-apk-ubudzeti2018-e-bezprecedentno-visokou-1-vid-vvp-galuzi.html>.

2. Занимательная статистика: успехи и неудачи сельского хозяйства Запорожской области. URL: <http://akzent.zp.ua/zanimatel'naya-statistika-uspehi-i-neudachi-selskogo-hozyajstva-zaporozhskoj-oblasti/>.
3. «ПриватБанк» допоможе аграріям економити чверть вартості агротехніки. URL: <https://privatbank.ua/ru/news/2018/3/3/privatbank-dopomozhe-agrariyam-ekonomiti-chvert-vartosti-agrotehniki>.
4. Покупка отечественной и импортной сельскохозяйственной техники по схеме финансового лизинга от «ПриватБанка». URL: <https://old.privatbank.ua/ru/business/universalnyje-reshenija/lizing-sel-hoz-tehniki/>.
5. Кредитная линия «Агросезон». URL: <https://privatbank.ua/ru/business/kreditnaja-linija-agrosezon>.
6. Кредиты для агробизнеса: топ-3 решений от «ПриватБанка» для украинских аграриев. URL: <https://news.dtkk.ua/ru/debet-kredit/partner-news/44625>.
7. Льготная программа кредитования «Сельский двор». URL: http://www.candb.com.ua/block_of_articles/lgotnaya-programma-kreditovaniya-selskiy-dvor.
8. Запорожцам предлагают брать кредиты на «сельские подворья». URL: <https://ztp.zp.ua/zaporozhtsam-predlagayut-brat-kredityi-na-selskie-podvorya/>.
9. Обласна програма «Сільське подвір'я» допомагає сім'ям облаштувати власне житло та господарство. URL: <http://www.zoda.gov.ua/news/39753/oblasna-programa-silske-podvirya-dopomagaje-simyam-oblashtuvati-vlasne-zhitlo-ta-gospodarstvo.html>.
- successes and failures of agriculture in the Zaporozhye region, available at: <https://privatbank.ua/ru/news/2018/3/3/privatbank-dopomozhe-agrariyam-ekonomiti-chvert-vartosti-agrotehniki>.
3. PrivatBank dopomozhe agrariyam ekonomiti chvert vartostl agrotehniki. PrivatBank will help farmers save a quarter of the cost of agricultural machinery, available at: <https://old.privatbank.ua/ru/business/universalnyje-reshenija/lizing-sel-hoz-tehniki/>.
4. Pokupka otechestvennoy i importnoy selskohozyaystvennoy tehniky po sheme finansovogo lizinga ot PrivatBanka. Purchase of domestic and imported agricultural machinery under a financial leasing scheme from PrivatBank, available at: <https://privatbank.ua/ru/business/kreditnaja-linija-agrosezon>.
5. Kreditnaya liniya «agrosezon». Credit line "agroseason", available at: <https://news.dtkk.ua/ru/debet-kredit/partner-news/44625>.
6. Kredityi dlya agrobiznesa: top-3 resheniy ot PrivatBanka dlya ukrainских agrariyev. Credits for agribusiness: top 3 decisions from PrivatBank for Ukrainian farmers, available at: http://www.candb.com.ua/block_of_articles/lgotnaya-programma-kreditovaniya-selskiy-dvor.
7. Lgotnaya programma kreditovaniya «Selskiy dvor». Preferential loan program "Rural Yard", available at: <https://ztp.zp.ua/zaporozhtsam-predlagayut-brat-kredityi-na-selskie-podvorya/>.
8. Zaporozhtsam predlagayut brat kredityi na «selskie podvorya». People of Zaporozhye are offered to take loans for "rural farmsteads", available at: <http://akzent.zp.ua/zanimatel'naya-statistika-uspehi-i-neudachi-selskogo-hozyajstva-zaporozhskoj-oblasti/>.

REFERENCES

1. Proekt Derzhavnogo byudzhetu na 2018 rik z bezpretsedentno visokoyu pldtrimkoyu APK .Draft State Budget for 2018 with an unprecedented high level of AIC support, available at: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/2308021-minagro-pidtrimka-apk-u-budzeti2018-e-bezprecedentno-visokou-1-vid-vvp-galuzi.html>.
2. Zanimatel'naya statistika: uspehi i neudachi selskogo hozyaystva Zaporozhskoy oblasti. Interesting statistics:
9. Oblasna programma «Silske podvir'ya» dopomagae sim'yam oblashtuvati vlasne zhitlo ta gospodarstvo. The "Rural Courtyard" special program helps families to arrange their own housing and household, available at: <http://www.zoda.gov.ua/news/39753/oblasna-programa-silske-podvirya-dopomagaje-simyam-oblashtuvati-vlasne-zhitlo-ta-gospodarstvo.html>.